

## МЕНЕДЖМЕНТ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

## MANAGEMENT OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP: STRATEGIC DEVELOPMENT OF BUSINESS PROCESSES

**Кравчук І.І.**

доктор економічних наук, професор  
кафедри менеджменту організацій і  
адміністрування імені М.П. Поліщука,  
Поліський національний університет

**Лавриненко С.О.**

кандидат економічних наук, доцент,  
доцент кафедри менеджменту організацій і  
адміністрування ім. М.П. Поліщука,  
Поліський національний університет

**Бездітко О.Є.**

кандидат економічних наук, старший викладач  
кафедри менеджменту організацій і  
адміністрування ім. М.П. Поліщука,  
Поліський національний університет

**Kravchuk Iryna**

Polissya National University

**Lavrynenko Svitlana**

Polissya National University

**Bezditko Olena**

Polissya National University

*У статті обґрунтовано та узагальнено сутність наукового трактування поняття інноваційного підприємництва. Визначено, що розвиток інноваційного підприємництва є рухливим процесом інноваційних змін. Відзначено, що оцінку інноваційного підприємництва необхідно проводити через показники результативності інноваційної діяльності підприємств. Досліджено динаміку сучасного стану інноваційного підприємництва України, зокрема промисловості. Висвітлено основні проблеми розвитку вітчизняного інноваційного підприємництва. Наведено напрями, що стримують розвиток інноваційного підприємництва. Узагальнено чинники заохочення розвитку інноваційних розробок у діяльності підприємств. Розроблено головні векторні пропозиції щодо інтенсивності розвитку інноваційного підприємництва в Україні.*

**Ключові слова:** інновації, інноваційне підприємництво, менеджмент, стратегія, стратегічне управління, бізнес-процеси, бізнес-комунікації, інноваційна продукція.

*В статье изложены основные подходы к научному обоснованию понятия «инновационное предпринимательство», обобщена сущность инновационного предпринимательства. Установлено, что инновационное предпринимательство является движущим процессом инновационных изменений. Отмечено, что оценку инновационного предпринимательства необходимо проводить через показатели результативности инновационной деятельности предприятий. Исследована динамика современного состояния инновационного предпринимательства Украины, в частности промышленности. Отражены основные проблемы развития отечественного инновационного предпринимательства. Приведены направления, сдерживающие развитие инновационного предпринимательства. Обобщены факторы поощрения развития инновационных разработок в деятельности предприятий. Разработаны главные векторные предложения по интенсивности развития инновационного предпринимательства в Украине.*

**Ключевые слова:** инновации, инновационное предпринимательство, менеджмент, стратегия, стратегическое управление, бизнес-процессы, бизнес-коммуникации.

*In modern conditions, sustainable development of any of the national economies is not possible without timely and high-quality innovation. The development of innovative activity of enterprises, increase of efficiency of innovative expenses for introduction of the newest technologies, development and manufacture of new kinds of production which competitiveness is defined by the used quantity of unique developments, ideas is especially actual for Ukraine. Today, innovation is becoming a key factor in development for most businesses. Innovation processes at Ukrainian enterprises are unstable and devoid of clear long-term incentives. Accordingly, the development of innovative entrepreneurship and innovation processes is timely and becomes especially relevant. The main tendencies of development of innovative activity of industrial enterprises are considered in the article. Scientific views on the content and economic essence of innovative entrepreneurship are systematized. The chain of sequence of development of innovative activity of enterprises is investigated. The analytical component of the main indicators of innovation activity of Ukrainian enterprises, in particular industrial ones, is analyzed. Factors influencing the innovative activity of enterprises are given. Based on the analysis of the main indicators, the factors that threaten the development of innovative entrepreneurship are identified, as well as the main opportunities for intensification of innovative entrepreneurship in Ukraine are identified. Areas of encouragement for the introduction of innovative developments in the activities of enterprises have been formed. Approximate ways of development of innovative potential of domestic enterprises and general improvement of the level of innovative development of Ukraine are offered. Proposals for intensifying the development of innovative entrepreneurship in Ukraine have been developed. The importance of innovative activity for the purpose of formation and maintenance of competitive advantages, and also strengthening of competitive positions of the enterprise both in the internal, and in the foreign markets is proved. It is generalized that the timely use of innovations is the key to obtaining new and maintaining existing competitive advantages of both individual enterprises and the economy as a whole.*

**Key words:** innovations, innovative entrepreneurship, management, strategy, strategic management, business processes, business communications, innovative products.

**Постановка проблеми** у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Інновації у підприємстві є надзвичайно актуальним питанням, оскільки Україна крокує шляхом якісних змін та виходу на новий рівень розвитку. Інноваційний напрям підприємницької діяльності гарантує суб'єктам господарювання вагомі конкурентні переваги, забезпечує зміцнення ринкових позицій та сприяє економічному піднесенню країни.

Система інноваційних змін ґрунтується на процесах трансформації та модернізації. Основою трансформації є модифікування методів та форм господарської діяльності підприємств. Модернізація базується на процесах змін, що мають місце на підприємстві, з метою зміцнення конкурентних позицій. Відповідно, інноваційна модель розвитку України привертає все більшу увагу представників бізнесу, співробітників наукових структур та представників політики. Лише крокуючи у цьому напрямі, національна економіка може зайняти вагоме місце у світовому бізнес-середовищі. Забезпечення відповідних стимулюючих інструментів щодо поширення інноваційної моделі економічного розвитку національних бізнес-структур є одним із головних завдань економічної політики України.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій**, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Наукові напрацювання питання щодо інноваційного підприємництва закладено у працях вітчизняних та зарубіжних авторів: І.Г. Дежиної, О.Ю. Івченкова, А.І. Каширіна, Е. Кемпбелла, Дж. Коллінза, Ф. Кука, Л.М. Лояк, П. Санлея, В.О. Сизоненко, Д. Тернера, Р. Флориди, Федулова Л.І. та ін. Однак слід зазначити, що потребує поглибленої

уваги питання активізації інноваційного підприємництва в економіці України та посилення його результативності.

**Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми**, котрим присвячується означена стаття. Напрямами подальшого наукового дослідження є виокремлення чинників, що стримують розвиток та активізацію результативності інноваційної діяльності підприємств, і розроблення комплексу стратегічних напрямів щодо розвитку інноваційного бізнес-підприємництва.

**Формулювання цілей статті (постановка завдання).** Метою статті є узагальнення теоретичних підходів до поняття «інноваційне підприємство» та виявлення особливостей функціонування об'єктів інноваційного підприємництва України і визначення стратегічних комунікаційних заходів підтримки та розвитку суб'єктів інноваційного бізнес-підприємництва.

Методологічною основою дослідження є синтез результатів фундаментальних і прикладних досліджень із питань розвитку інноваційного підприємництва. У дослідженні застосовано методи теоретичного та емпіричного дослідження, що базуються на аналізі фактичного матеріалу та офіційних даних статистичних структур. Використано загальнонаукові методи, а саме: метод пізнання, аналізу і синтезу, метод обробки статистичних даних.

Гіпотеза дослідження полягає у висуванні припущення, що належний розвиток інноваційного підприємництва сприятиме соціально-економічному зростанню підприємств, галузей та держави. Для перевірки гіпотези буде проведено статистичний аналіз відповідних показників. Основним джерелом даних є Державна

служба статистики України та Головне управління статистики регіонів.

**Виклад основного матеріалу дослідження** з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Інноваційна діяльність є складним процесом трансформаційного генерування нових ідей в об'єкт економічних відносин. Закон України «Про інноваційну діяльність» трактує інновації як «новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [1].

Інноваційна діяльність – процес, спрямований на комерціалізацію результатів закінчених наукових досліджень у новий або трансформований продукт, що підлягає реалізації, у новий або доопрацьований технологічний процес, що використовується у виробничій діяльності, а також взаємопов'язані наукові дослідження і розробки. Інноваційну діяльність становить ланцюг, що включає інноваційний процес, починаючи з появи науково-технічної ідеї і завершуючи комерціалізацією продукту (рис. 1).

Інноваційним підприємництвом є діяльність, яка орієнтована на застосування нових підходів у виборі ідей, сировини, технології, продукції з метою задоволення попиту споживачів, конкурентоспроможності підприємства в контексті якісної системи менеджменту. Інноваційне підприємництво у своїй діяльності включає всі стадії інноваційного циклу – від ідейної пропозиції

до одержання кінцевого показника від ринкової комерціалізації продукту.

В. Сизоненко виокремлює три моделі інноваційного підприємства:

1) інноваційне підприємство на основі внутрішньої організації, коли інновація створюється й освоюється всередині підприємства її спеціалізованими підрозділами на базі планування та моніторингу, їх взаємодії за інноваційним проектом;

2) інноваційне підприємство на основі зовнішніх організацій за допомогою контрактів, коли замовлення на створення й освоєння інновації розміщується між сторонніми організаціями;

3) інноваційне підприємство на основі зовнішньої організації за допомогою венчурів, коли фірма для реалізації інноваційного проекту організовує дочірні венчурні структури, що залучають додаткові фінансові, виробничі та інші засоби [2].

Інноваційна політика підприємства формується під дією низки чинників: державного впливу, підприємства-новатора та ринкового середовища (рис. 2).

Активізація та розроблення інноваційної політики є актуальним питанням для України, на що вказують показники наукомісткості основної вітчизняної промисловості, котрі, на жаль, суттєво нижчі, ніж у країнах ЄС та США, незважаючи на високий науковий потенціал.

Дослідження констатують, що за останні 10 років має місце використання результатів досліджень вітчизняних науковців у напрямі інноваційної діяльності держав-сусідів, однак скорочуються масштаби використання потен-

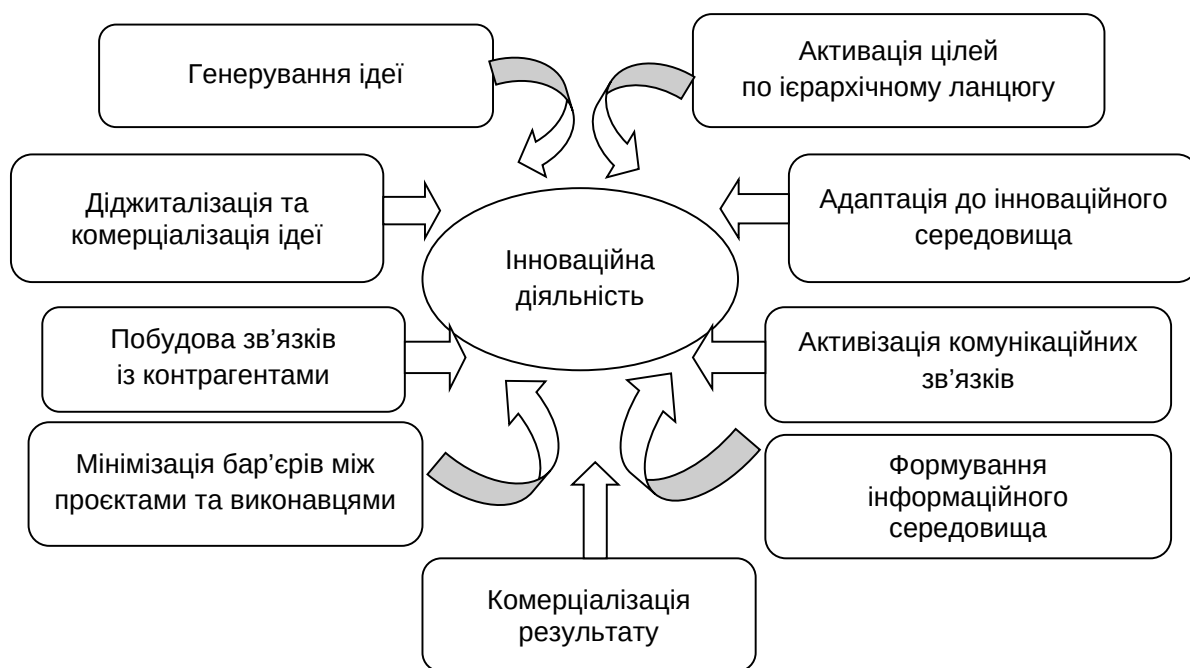


Рис. 1. Ланцюг процесу інноваційної діяльності

Джерело: побудовано авторами

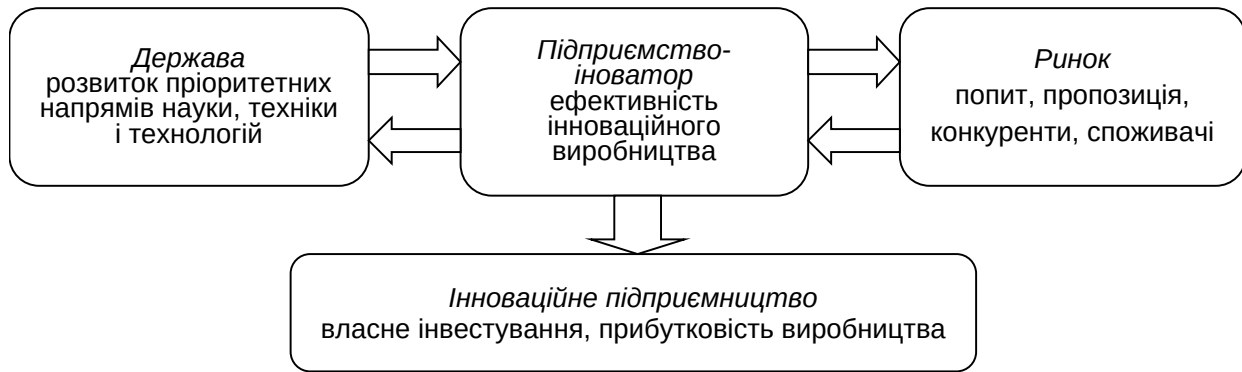


Рис. 2. Чинники впливу на інноваційне підприємництво

Джерело: адаптовано авторами за [4]

ційного складника об'єктів інноваційного підприємництва в Україні і, відповідно, зменшується кількість інноваційно активних підприємницьких структур. Зазначимо, що серед країн Європейського Союзу мінімальні показники інноваційної активності мають Португалія – 26% і Греція – 29%, але навіть ці показники вдвічі вищі, ніж в Україні. А порівняно з країнами-лідерами, такими як Нідерланди (62%), Австрія (67%), Німеччина (69%), Данія (71%) та Ірландія (74%), цей розрив з Україною становить майже п'ять разів [2; 3].

Дослідження вказують на те, що в Україні напрацьовуються державні програми, у яких демонструється акцент переходу економіки на інноваційний курс розвитку, державна підтримка інноваційної діяльності, піднімаються питання щодо створення Національної венчурної організації. Однак інноваційні процеси знаходяться у досить незадовільному стані, протягом останніх років прослідковується занадто уповільнені процеси цього напрямку.

Незважаючи на потужний науковий потенціал, кризові явища у нашій державі в період

90-х років, 2008–2009, 2014–2016 рр. призвели до значної втрати попиту на наукоємну продукцію як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку, причинами є зниження загальнодержавного інвестиційного рівня, активізація зменшення інтересу державної економічної політики в напрямі підтримки інноваційного розвитку виробництва тощо. У 2019 р. близько 1 150 підприємств здійснювали інноваційну діяльність у промисловості. Частка кількості промислових підприємств, що працювали в напрямі впровадження інновацій, у загальній їх кількості становила 14,9%, що є дещо вищими порівняно з 2020 р. (табл.1).

Як видно з табл. 1, за досліджувані роки зросла кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації.

Частка у загальній кількості промислових підприємств за аналізований період мала коливаючі показники, однак відображені результати є низькими порівняно з показниками розвинутих країн, де частка промислових підприємств, що впроваджують інновації, становить 55–70%.

Таблиця 1

Інноваційна діяльність промислових підприємств України

Рік	Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації, од.	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %	Кількість освоєних інноваційних видів продукції, од.	Кількість упровадження нових технологічних процесів, одиниць, всього, у т. ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	
					всього	у т. ч. маловідходні, ресурсозбер.
2014	1208	12,1	2,5	3661	1743	447
2015	723	15,2	1,4	3136	1217	458
2016	735	16,6	1,7	4139	3489	748
2017	759	14,3	0,7	2387	1831	611
2018	777	15,6	0,8	3843	2002	926
2019	782	13,8	1,3	2148	2318	857
2020	1150	14,9	1,5	4066	3895	1312

Джерело: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/ni/arh\\_ndr\\_u.html](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/ni/arh_ndr_u.html)

Інноваційна діяльність на промислових підприємствах України проводиться неупорядковано, показники розвитку інноваційних процесів не є стійкими, а мають із року в рік значні коливання.

Обсяги та структуру витрат на інноваційні розробки, що проводилися в Україні, за джерелами фінансування у 2016–2019 рр. представлено у табл. 2. Відповідно до представлених показників, щодо витрат на проведення науково-дослідних розробок у структурі джерел фінансування переважають кошти бюджету, питома вага яких збільшився з 33,9% у 2016 р. до 38,9% у 2019 р. При цьому основну частину становлять кошти саме державного бюджету, у 2019 р. – 38,2%.

Кошти, представлені організаціями підприємницького сектору, посідають друге місце в структурі джерел фінансування, а також значну частку в структурі становлять кошти іноземних джерел. Значно нижчим є показник витрат на науково-дослідні роботи коштів організацій сектору вищої освіти.

Протягом останніх років, як свідчать представлені показники, промислові підприємства в Україні основну частину витрат на інновації забезпечують власними коштами (табл. 3).

Зміни, представлені у структурі джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств, є відображенням значного зростання ефективності інноваційних процесів, але, на жаль, це відбувається за рахунок власних коштів. Досить незначною є частка іноземних джерел фінансування, що вказує на зниження інвестиційної привабливості.

Найбільшу частку у загальному обсязі витрат за напрямками інноваційної діяльності національних промислових підприємств становлять показники придбання машин, обладнання та програмного забезпечення (табл. 4).

Існуюча проблема невідповідного, значно низького рівня розвитку інноваційних бізнес-процесів у промисловості України та значно низького показника інноваційної активності промис-

Таблиця 2

**Обсяг та структура витрат на виконання наукових досліджень і розробок за джерелами фінансування**

Джерела фінансування	Витрати на виконання науково-дослідних робіт, млн грн				Структура витрат за джерелами фінансування, %			
	Роки				Роки			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
Усього	11530,7	13379,3	16773,7	17254,6	100	100	100	100
Кошти бюджету	3910,8	4896,4	6222,7	6724,7	33,9	36,6	37,1	38,9
із них державного бюджету	3700,9	4740,1	6020,9	6603,8	32,1	35,4	35,9	38,2
Власні кошти	1146,0	1340,8	1610,0	1725,1	9,9	10,0	9,6	10,0
Кошти організацій державного сектору	361,6	718,7	1141,5	7986,2	3,1	5,4	6,8	4,6
Кошти організацій підприємницького сектору	3369,5	3007,8	3947,4	4035,6	29,2	22,5	23,5	23,3
Кошти організацій сектору вищої освіти	7,4	8,9	6,8	3,7	0,06	0,07	0,04	0,02
Кошти приватних некомерційних організацій	2,8	2,8	21,3	14,6	0,02	0,02	0,1	0,08
Кошти іноземних джерел	2550,3	3262,8	3642,6	3856,1	22,1	24,4	21,7	22,3
Кошти інших джерел	182,3	141,1	181,4	95,9	1,6	1,0	1,1	0,5

Джерело: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ni/arh\\_ndr\\_u.html](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ni/arh_ndr_u.html);

[https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat\\_u/2020/zb/09/zb\\_nauka\\_2019.pdf](https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2020/zb/09/zb_nauka_2019.pdf)

Таблиця 3

**Витрати на інноваційну діяльність промислових підприємств України**

Показник	Роки									
	2016		2017		2018		2019		2020	
Витрати на інновації, млн грн	23229,5		9117,5		12180,1		14220,9		14406,7	
У т. ч. власні	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Держ. бюджету	22036,0	94,7	7704,1	84,5	10742,0	88,2	12474,9	87,7	12297,7	85,4
Інвестори-нерезиденти	179,0	0,8	227,3	2,5	639,1	5,2	556,5	3,9	279,5	1,9
Інші джерела	23,4	0,1	107,8	1,2	107,0	0,9	42,5	0,3	125,3	0,9
Інші джерела	991,1	4,2	1078,3	11,8	692,0	5,7	1147,0	8,1	1704,2	11,8

Джерело: [http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ni/arh\\_ndr\\_u.html](http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ni/arh_ndr_u.html)

Таблиця 4

**Розподіл загального обсягу витрат за напрямками інноваційної діяльності**

Показник	Роки							
	2016		2017		2018		2019	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Усього витрат	23229,5	100	9117,5	100	12180,1	100	14220,9	100
у т. ч. дослідження і розробки	2457,9	10,6	2169,8	23,8	3208,08	26,3	2449,9	17,2
Придбання нових технологій (інших зовнішніх знань)	64,2	0,3	21,8	0,2	46,1	0,4	37,5	0,3
Придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	19829,0	85,3	5898,8	64,7	8291,3	68,1	10185,1	76,1
Інші витрати	878,4	3,8	1027,1	11,3	633,9	5,2	1079,4	7,6

Джерело: [https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat\\_u/2020/zb/09/zb\\_nauka\\_2019.pdf](https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2020/zb/09/zb_nauka_2019.pdf)

лових підприємств має ланцюговий характер, що зумовлено впливом чинників організаційної, бізнес-комунікаційної, соціально-економічної та інноваційної діяльності України.

Основними проблемними питаннями розвитку інноваційного підприємництва є:

- на етапі створення новацій – низький рівень фінансування, насамперед державного, відсутність комунікацій між науковцями і представниками бізнесу, занадто повільні темпи поширення інформації про ідеї та розвиток інноваційних процесів;

- на етапі трансферу інновацій – недостатність фінансування за відсутності майбутніх комерційних результатів, обмеженість усіх видів ресурсів для формування належної інноваційної інфраструктури, брак кадрів у напрямі менеджменту інноваційної діяльності, управління інтелектуальною власністю, маркетингового розвитку, бізнес-комунікаційних процесів тощо;

- на етапі впровадження новацій – занадто низький рівень зацікавленості суб'єктів підприємства у впровадженні результатів вітчизняних інноваційних розробок, брак інформованості про наявні реальні можливості підприємницьких структур у використанні новацій, значно високі транзакційні витрати, низький рівень обізнаності розробників інновацій у напрямі правової охорони та захисту інтелектуальної власності [1; 4; 5].

В Україні відсутні чітко окреслені цілі стратегії розвитку, завдання щодо напрямів інноваційного розвитку, відсутнє прогнозування та планування соціально-економічного та інноваційного розвитку. Упущеним є питання фінансування науки та інновацій. Ці процеси мають залежний зв'язок, оскільки на вище вказані прогалини впливає відсутність законодавчої бази, яка останніми роками зазнала суттєвих змін, що, відповідно, вплинуло на втрату стимулюючих чинників розвитку науки, зниження рівня внутрішніх та міждержавних бізнес-комунікаційних зв'язків та в сукупності призвело до суттєвого зниження інноваційної активності підприємств.

Стратегічними аспектами розвитку інноваційного підприємництва є:

- побудова сприятливої законодавчої бази для підприємницьких структур, що працюють у напрямі впровадження та реалізації інноваційної діяльності;

- розвиток належної інноваційної інфраструктури, консалтингове забезпечення, інтеграція вітчизняних науковців і винахідників з іноземними підприємствами;

- формування інформаційно-просвітницької діяльності, інноваційної культури через освітню діяльність, що спрямована на ефективне забезпечення блискучої кар'єри молодих спеціалістів після завершення навчання у вишах.

Синтез наявного стану інноваційного підприємства в Україні вказує на те, що його розвиток за часів незалежності нашої держави здійснюється абсолютно несистематизовано, хаотично, переважно проходить лише на окремих підприємствах, які на меті мають відповідність вимогам ринку, забезпечення конкурентоспроможності та збереження ринкових позицій.

**Висновки** з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Виходячи із загальних принципів розвитку інноваційного підприємства, основними домінантами інноваційної політики в промисловості повинні стати: пріоритетність інноваційного розвитку галузі та її інтенсивність; формування, збереження, нарощування й активізація інноваційного потенціалу; поєднання науки, виробництва і маркетингу інноваційних продуктів; формування ефективного механізму державної підтримки розвитку інноваційного підприємства; комерціалізація інноваційних розробок; активізація та інтеграція міжнародного науково-технологічного співробітництва; екологічність та безпечність інноваційних розробок; безперервний потоковий характер бізнес-комунікацій у напрямі реалізації інновацій.

Саме тому особливо важливою є співпраця між усіма учасниками інноваційного процесу, які сприяють розвитку інновацій на всіх етапах створення і виведення інноваційного продукту на ринок.

**БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:**

1. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40.IV. URL: <http://rada.gov.ua> (дата звернення: 03.11.2021).
2. Івченкова О.Ю. Інноваційне підприємництво як складова стратегії розвитку економіки України. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 3(53). С. 141–146. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/143519/24> (дата звернення: 03.11.2021).
3. Сизоненко В.О. Сучасне підприємництво. Київ : Знання-Прес, 2008. 440 с.
4. Федулова Л.І. Інноваційний вектор розвитку промисловості України. *Економіка України*. 2013. № 4(617). С. 15–23.
5. Бабінська С.Я. Інноваційна діяльність як ключовий чинник розвитку промисловості України. *Modern Economics*. 2020. № 19. С. 14–19. DOI: 10.32702/23066806.2021.4.64.

**REFERENCES:**

1. Pro innovatsiinu diialnist: Zakon Ukrainy vid 04.07.2002 # 40.IV. URL: <http://rada.gov.ua> (accessed 03 November 2021). (in Ukrainian)
2. Ivchenkova O.Y. (2018) Innovatsiine pidpriemnytstvo yak skladova stratehii rozvytku ekonomiky Ukrainy [Innovative entrepreneurship as a component of the strategy of economic development of Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, vol. 3(53), pp. 141–146. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/143519/24> (accessed 03 November 2021). (in Ukrainian)
3. Syzonenko V.O. (2008) *Suchasne pidpriemnytstvo* [Modern entrepreneurship]. Kyiv: Znannia-Pres, 440 p. (in Ukrainian)
4. Fedulova L.I. (2013) Innovatsiinyi vektor rozvytku promyslovosti Ukrainy [Innovative vector of industrial development of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, vol. 4 (617), pp. 15–23. (in Ukrainian)
5. Babinska S.Ya. (2020) Innovatsiina diialnist yak kliuchovyi chynnyk rozvytku promyslovosti Ukrainy [Innovative activity as a key factor in the development of Ukrainian industry]. *Modern Economics*, vol. 19, pp. 14–19. DOI: <https://doi.org/10.32702/23066806.2021.4.64>. (in Ukrainian)